

Sygn. I C 36/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 listopada 2017 r.

Sąd Okręgowy w Słupsku I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Małgorzata Banaś
Protokolant:	sekr. sądowy Małgorzata Bugiel

po rozpoznaniu w dniu 20 listopada 2017 r. w Słupsku

na rozprawie

sprawy z powództwa W. W.

przeciwko M. W. i R. W.

o ustalenie

ustala, że powód W. W., urodzony dnia (...) w K., syn R. i M. z domu C., dla którego w Urzędzie Stanu Cywilnego w K. w dniu (...)r. sporządzony został akt urodzenia nr (...) / (...) – jest kobietą.

Na oryginale właściwy podpis

Sygnatura IC 36/17

UZASADNIENIE

Powód W. W. w pozwie z dnia 14 lutego 2017r. wniesionym do Sądu Okręgowego w Słupsku kierując powództwo przeciwko swoim rodzicom domagał się ustalenia, że jest kobietą, chociaż urodził się jako mężczyzna w dniu (...). w K. syn M. i R. W., dla którego został sporządzony akt urodzenia w Urzędzie Stanu Cywilnego w K. nr (...) / (...).

W uzasadnieniu zgłoszonego żądania powód wyjaśniał, że płeć rozumiana jako zespół cech męskich, warunkujących rozród płciowy, ustalona została w momencie jego urodzenia zgodnie z budową biologiczną. Około piątego roku życia zaczęły występować u niego zaburzenia identyfikacji płciowej, które z czasem coraz bardziej się nasilały i które trwają nadal, a polegają na stałym pragnieniu życia jako osoba płci żeńskiej - płci przeciwnej w porównaniu z własną, aktualnie posiadaną. Lekarze prowadzący terapię, po przeprowadzeniu wielorakich specjalistycznych badań, w tym badań seksuologicznych, psychiatrycznych i psychologicznych, w szczególności: badania kariotypu, badania EEG, badania dna oka, badania pola widzenia oraz testów psychologicznych ustalili, że jest osobą transseksualną typu mężczyzna kobieta. Sytuacja ta naraża go na nieustanne, nieuzasadnione przykrości, jak chociażby utrata ostatniego miejsca pracy z uwagi na brak akceptacji jego odmienności. Ustalenie sądowe płci jako żeńskiej, a co za tym idzie wymiana wszystkich dokumentów i określenie w nich płci jako żeńskiej, rozwiązałoby definitywnie opisane w uzasadnieniu pozwu problemy z nieakceptacją społeczną jego osoby i nie byłby narażony na przykrości ze strony osób nietolerancyjnych. Ma zatem interes prawny w prawidłowym ustaleniu swojej płci.

Pozwani M. i W. W. wnieśli o oddalenie powództwa wskazując, że żądania tego nie pozwalają im uznać uczucia emocjonalne odnoszące się do tego, że na świat przyszedł syn a nie córka. Nie kwestionowali, że u ich syna w okresie nauki w szkole podstawowej rozpoczęły się zaburzenia emocjonalne objawiające się ucieczkami z domu pod postacią fobii, które w okresie późniejszym nasiliły się i skutkowały rozpoczęciem jego leczenia w Wojewódzkiej Przychodni Zdrowia Psychicznego w K. przez specjalistę psychiatrii dzieci i młodzieży. Został zakwalifikowany do nauczania indywidualnego w domu jako dziecko przewlekle chore. W momencie podjęcia pracy zawodowej nastąpił nawrót choroby (silne zaburzenia emocjonalne, nerwica lękowa, osłabiony system nerwowy, stany depresyjne). Nastąpiło urojenie identyfikacji płciowej co według pozwanych ma przejaw wymysłu, kaprysu, fanaberii i sposobu na dalsze życie pod wpływem fascynacji osobą A. G. i ideologii politycznej głoszącej równouprawnienie. W ocenie pozwanych decyzja powoda jest złym sygnałem dużych zmian w stanie psychicznym i osobowości, oraz rodzi podejrzenie, że głównym jej celem jest uzyskanie dokumentów w zakresie ustalenia płci.

W toku procesu strony podtrzymały swoje stanowiska.

Sąd ustalił i co następuje;

Powód W. W. urodził się w dniu (...) jako osoba płci męskiej. Jego rodzicami są M. M. (1) z domu C. i R. W..

dowód; odpis zupełny aktu urodzenia USC w K. nr (...) sporządzony dnia 16.08.1982 k. 5.

Powód ma obecnie 35 lat, formalnie jest bezdzietnym kawalerem, lecz nie utożsamia się psychicznie z płcią męską. Uświadomił to sobie kiedy rozpoczął naukę w szkole podstawowej. Po lekcjach, kiedy był sam w domu, korzystając z garderoby matki urządzał sobie tzw. przebieranki. Robił to w ukryciu przed rodzicami, w obawie przed konsekwencjami. Ukończył studia na kierunku administracja na Wydziale (...). Aktualnie posługuję się imieniem żeńskim K., pracuje w Urzędzie Miejskim w S. na stanowisku podinspektora w (...), na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony. W zakładzie pracy funkcjonuje w zgodzie ze swoją tożsamością płciową, wizerunek nie stanowi problemu. Jest osobą w pełni akceptowaną, przełożeni i współpracownicy zwracają się do powoda w rodzaju żeńskim. Samodzielnie prowadzi gospodarstwo domowe.

W czerwcu 2016r. zdecydował się zmienić w sposób fizyczny swoją płć, z którą się nie identyfikował. Skonsultował swój problem ze specjalistą psychiatrą-seksuologiem S. D. (1), oraz psycholog S. S. gdzie na etapie diagnostyki, przed rozpoczęciem terapii hormonalnej, przeszedł szczegółowe badania. W wydanej opinii psychologicznej, zawarte zostały wnioski wraz z dyskusją wyników że „poczucie przynależności do płci żeńskiej u W. W. nie jest przelotne i nie wynika z zaburzeń psychicznych”. Skutkiem tych działań było to, że rozpoczął terapię hormonalną w wyniku której doszło do rozwinięcia piersi, zmiany owłosienia z typu męskiego na żeński, przyrostu tkanki tłuszczowej, między innymi w okolicach piersi i bioder oraz zmniejszenia masy mięśniowej, zmiany sylwetki ciała w kierunku żeńskim. Poza tym powód stosuje makijaż i ozdabianie się, co dodatkowo podkreśla przynależność do płci żeńskiej. Płć męska ujawniona w akcie urodzenia stanowi dysonans z tym, kim rzeczywiście się czuje.

dowód; Opinia psychologiczna dot. W. W. z dnia 21.06.2016r. wyd. przez psychologa S. S. oraz dra S. D. (1) k. 39-40, zaświadczenie lekarskie wydane przez dr S. D. (1) k. 6, zeznania powoda k. 172-173.

Z przeprowadzonego dowodu z opinii biegłego specjalisty psychiatry-seksuologa S. D. (2) wynika, że w osobowości powoda zaznaczają się cechy kulturowo przypisywane kobietom. Na podstawie danych z akt sprawy i dołączonej dokumentacji medycznej, oraz po osobistym badaniu biegły seksuolog rozpoznał u badanego W. W., zaburzenia identyfikacji płciowej - Transseksualizm typu mężczyzna - kobieta F64.0 Biegły w całości zgodził się z zaświadczeniem lekarskim dr. n. med. S. D. (1) który jest niekwestionowanym autorytetem i pionierem leczenia seksuologicznego w Polsce, iż zaburzenie występujące u powoda to, szczególnie przypadek hermafrodytyzmu, określane w literaturze medycznej jako transseksualizm, w tym przypadku typu mężczyzna kobieta. Zaburzenia te charakteryzują się niezgodnością między płcią biologiczną (męską) a podjętą i realizowaną w życiu rolą społeczną (żeńską). Szczegółowe konsultacje i badania, jakie przeszedł powód wykluczyły możliwość wprowadzenia zmian w zakresie żeńskiej

orientacji płciowej. Niezgodność płci psychicznej z budową ciała u powoda powstała w okresie życia płodowego i stanowi zaburzenie wrodzone. Uzyskane przez W. W. fizyczne cechy żeńskie oraz podjęcie społecznej roli żeńskiej przemawiają za koniecznością przeprowadzenia odpowiedniego procesu leczniczego. Przeprowadzenie pełnego zakresu postępowania terapeutycznego pozwoli na zintegrowanie psychicznego poczucia płci żeńskiej z tożsamością biologiczną (żeńską). Tym samym proces leczniczy daje możliwość uzyskania komfortu psychicznego m.in. poprzez usunięcie cierpienia i bólu psychicznego wynikającego z faktu rozbieżności między psychicznym poczuciem płci (żeńską), a posiadaną budową ciała (męską). Tożsamość transseksualna utrzymuje się stale i nie jest przejawem innego zaburzenia psychicznego. W konsekwencji biegły stwierdził, że powód W. W. identyfikuje się z płcią odmienną żeńską. Identyfikacja z płcią odmienną ma charakter trwały, niezmienny i nieodwracalny.

dowód; opinia biegłego sądowego psychiatry-seksuologa k. 121-124, k. 172.

Sąd zważył co następuje;

Zgłoszone przez powoda roszczenie jest zasadne w całości, dlatego powództwo należało uwzględnić.

Podstawę materialnoprawną powództwa o ustalenie prawa lub stosunku prawnego stanowi przepis art. 189 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Według tego przepisu, warunkiem koniecznym skuteczności powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa jest istnienie interesu prawnego w ustaleniu po stronie występującego z roszczeniem. Dlatego też Sąd ma obowiązek badania z urzędu istnienia interesu prawnego w każdym stanie sprawy, a jego niezbadanie jest równoznaczne z niewyjaśnieniem wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (zob. Bronisław Czech, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, tom 1, C.H. Beck, 4 wydanie s. 825). Z tego powodu Sąd nie mógł tej przesłanki pominąć i przejść bez jej zbadania do rozpoznania zgłoszonego w pozwie żądania.

Należało ze wskazanych przyczyn w pierwszej kolejności rozważyć, czy niniejsze powództwo jest dopuszczalne, to znaczy czy istnieje interes prawny powoda w uzyskaniu wyroku żądanej treści.

Interes prawny należy do grupy przesłanek merytorycznych i pozwala na zbadanie prawdziwego stanu rzeczy, a mówiąc inaczej, decyduje o dopuszczalności badania zasadności twierdzeń powoda, że wymieniony w pozwie stosunek prawny lub prawo istnieje albo nie istnieje. Przez interes prawny w procesie cywilnym rozumie się obiektywną w świetle obowiązujących przepisów prawnych, to jest wywołaną rzeczywistym naruszeniem albo zagrożeniem określonej sfery prawnej, potrzebę uzyskania określonej treści wyroku. W doktrynie i orzecznictwie przyjmuje się, że interes prawny, o którym mowa w przytoczonym przepisie, nie może być rozumiany subiektywnie, to jest według odczucia powoda, ale obiektywnie, to jest na podstawie rozumnej oceny sytuacji, w której powód występuje z tego rodzaju powództwem. Interes prawny powoda musi ponadto zgodny z prawem i zasadami współżycia społecznego, jak również z celem, któremu służy przepis art. 189 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 1979r., (...); OSPiKA 1980, nr (...), poz. (...)). Dodatkowo by mówić o istnieniu interesu prawnego po stronie wytaczającej powództwo o ustalenie, koniecznym jest wykazanie przez tę stronę, że oczekiwane rozstrzygnięcie wywoła takie skutki w stosunkach między stroną powodową a pozwaną, w następstwie których ich sytuacja prawna zostanie określona jednoznacznie i tym samym wyeliminowane zostanie wynikające z błędnego przekonania, co do przysługiwania powodowi określonych uprawnień, ryzyko naruszenia w przyszłości jego praw (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2002r., (...)). Nie jest w takich warunkach dopuszczalne powództwo o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa (art. 189 k.p.c.), jeżeli strona może dochodzić przeciwko pozwanemu roszczenia dalej idącego (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 5 września 1995 r., (...), OSA (...)), bądź gdy zainteresowany może na innej drodze osiągnąć w pełni ochronę swoich praw (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 1997r., n (...), Monitor Prawniczy (...); wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 1998r., (...), wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2000 r., (...)) oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2001r., (...), Prok. i Pr. (...)).

Oznacza to w konsekwencji, że interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. nie zachodzi wtedy, gdy osoba zainteresowana może na innej drodze, np. w procesie o świadczenie, o ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego,

a nawet w drodze orzeczenia o charakterze deklaratywnym, osiągnąć ochronę swych praw. Kryterium interesu prawnego powoda w żądaniu ustalenia nie przesądza o dopuszczalności wytoczenia powództwa z powołanego przepisu, decyduje natomiast o tym czy w konkretnych okolicznościach powództwo to jest zasadne. Konsekwencją niewykazania przez powoda istnienia interesu prawnego jest oddalenie powództwa o ustalenie (tak w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 1997 r., (...), Monitor Prawniczy 1998/2/3).

W okolicznościach faktycznych i prawnych tej sprawy powód W. W. bezspornie posiada interes prawny w żądaniu ustalenia tego, że jest kobietą. Nieunikniony postęp cywilizacyjny i społeczny, związany z tym rozwój wiedzy i zmiana ocen prawnych nowych definiowanych z czasem zjawisk społecznych prowadzą do tego, że dla jasności wyводу konieczne jest wskazanie obecnej modelowej sytuacji w takim przypadku. Trzeba przede wszystkim zwrócić uwagę, że pojęcie „zmiana płci” dotyczy dwóch aspektów. Pierwszy to formalna, prawna zmiana płci osoby fizycznej ujawnionej w dokumentach urzędowych. Po takiej zmianie, osoba uznawana jest w świetle prawa za przedstawiciela płci przeciwnej ze wszystkimi tego konsekwencjami (np. wiek emerytalny). Drugi aspekt, to korekta ciała dostosowująca organizm do płci odczuwanej, odmiennej od pierwotnej płci fizycznej, z czym wiąże się przede wszystkim operacyjna korekta płci.

Prawo polskie do chwili obecnej nie przewiduje szczególnych unormowań dotyczących zmiany płci ujawnionej (wpisanej) w akcie urodzenia. Problemy związane z transseksualizmem i interseksualizmem orzecznictwo sądowe i doktryna prawa rozwiązują jednak na podstawie obowiązujących przepisów ogólnych.

W zasadzie zmiana płci dotyczy dwóch sytuacji, a mianowicie przypadku zdiagnozowania u danej osoby transseksualizmu, bądź interseksualizmu (hermafrodytyzmu). Formalnej zmiany płci można dokonać dopiero po nabyciu pełnej zdolności do czynności prawnych (osiągnięciu pełnoletniości). Podstawą do zmiany płci jest nie tyle stwierdzenie rozbieżności odczuwania płci psychicznej od fizycznej, ile zdiagnozowanie transseksualizmu, bądź interseksualizmu, połączonego z odmienną identyfikacją płciową. Z tego względu proces zmiany płci zawsze zaczyna się od kontaktu lekarzami specjalistami, a samą diagnozę stawia najczęściej seksuolog. Poszczególne etapy zmiany płci są z reguły następujące: 1) wykonanie badań, 2) postawienie diagnozy, 3) rozpoczęcie terapii hormonalnej, 4) proces sądowy i zmiana poci prawnej, 5) zmiana dokumentów, 6) kolejne operacje podzielone na etapy.

Reasumując dotychczasowe rozważania należy stwierdzić, że pierwszy krok w procesie zmiany płci to wykonanie badań niezbędnych do postawienia diagnozy i kontakt z lekarzem. Ponieważ transseksualizm traktowany jest jako zaburzenie psychiczne, w dużej mierze lekarz podejmuje decyzję na podstawie wywiadu, rozmów z pacjentem, wyników testów psychologicznych, dlatego wymagana jest opinia psychologa. Rzadziej potrzebna jest konsultacja psychiatryczna. Oprócz testów psychologicznych, potrzebne są też inne badania, takie jak tomografia komputerowa, EEG, badanie krwi, badanie poziomu hormonów. Zawsze ostateczną decyzję podejmuje lekarz prowadzący. W przypadku postawienia odpowiedniej diagnozy rozpoczyna się terapia hormonalna. Pacjent otrzymuje hormony, dopiero po postawieniu diagnozy i rozpoczęciu terapii hormonalnej możliwe jest wniesienie do sądu u pozwu o zmianę płci na podstawie art. 189 k.p.c.

Podstawowymi dowodami w sprawie jest opinia (diagnoza) lekarza seksuologa oraz zeznania powoda, a więc osoby zainteresowanej zmianą płci.

Pozwanymi w takim procesie są rodzice osoby występującej z żądaniem ustalenia, którzy mogą aktywnie w nim uczestniczyć, a gdy są przeciwni zmianie płci swojego dziecka, mogą znacząco utrudniać i spowalniać proces. Taką taktykę podjęli pozwani M. i R. W..

Sąd orzekający w niniejszej sprawie w świetle zgromadzonego materiału dowodowego, a w szczególności opinii biegłego sądowego psychiatry - seksuologa, rozumiejąc poniekąd emocje pozwanych wynikające z decyzji ich syna o zmianie płci, próbował jednak w świetle treści wniosków końcowych opinii biegłego sądowego, nakłonić ich do weryfikacji swojego stanowiska wyrażonego w odpowiedzi na pozew i jeżeli nie do zrozumienia to chociaż

do uszanowania decyzji powoda, człowieka dorosłego, ukształtowanego emocjonalnie i wydaje się szczęśliwego ze sposobu aktualnie prowadzonego sposobu życia. Pozwani pozostali jednak konsekwentni w swoim stanowisku.

Zdaniem Sądu wobec stwierdzenia w opinii, że niezgodność płci psychicznej z budową ciała u powoda powstała w okresie życia płodowego i stanowi zaburzenie wrodzone, nie można wykluczyć, że problemy ze zdrowiem psychicznym i zaburzenia emocjonalne, które ujawniły się u niego na etapie nauki w szkole podstawowej, tak szeroko opisywane przez pozwanych w odpowiedzi na pozew mogły być tego wynikiem.

Mając na uwadze zgromadzony w sprawie materiał dowodowy należy jednoznacznie stwierdzić, że powód W. W. spełnia wszelkie kryteria do tego, aby w zakresie zmiany płci uzyskać skuteczną ochronę sądową. Wprawdzie nie ulega wątpliwości, że z chwilą narodzin był on biologicznie mężczyzną, jednak obecnie znajduje się na etapie, kiedy nastąpiły już nieodwracalne zmiany zmierzające do tego, aby uzyskać on psychiczną identyfikację odczuwanej przynależności płciowej do płci, z którą się identyfikuje. Zatem rozstrzygnięcie w tej sprawie doprowadzić winno do tego, że powód pomimo tego, że jest formalnie mężczyzną, uzyska formalnoprawny status kobiety, bowiem istnieją uzasadnione podstawy do tego, że jest kobietą. Wedle zaś aktualnej wiedzy w tym zakresie nie powinny istnieć formalnoprawne rozbieżności odnośnie przynależności płciowej. Sprzeciw rodziców powoda względem jego roszczenia oparty na własnych subiektywnych przekonaniach i interpretacji faktów z jego życia, nie może wykluczyć aksjologicznego założenia, że prawo służy temu, któremu pomóc należy. Dotyczy to oczywiście tego którego problem dotyczy i który pomocy wymaga. Do kategorii tej należy bezspornie powód.

Końcowo Sąd dostrzega także celowość zwrócenia uwagi, że nie sposób nie odnieść się do zasad współżycia społecznego, które niewątpliwie wchodzą w zakres pojęcia „porządku prawnego”. Zasady współżycia społecznego oznaczają minimum powszechnie przyjmowanych zasad poprawności i uczciwości w relacjach z innymi. Jest to klauzula generalna odsyłająca do norm pozaprawnych. Oceniając intencje, okoliczności oraz działania podejmowane przez powoda, konsekwentnie od kilku lat, we własnym interesie stwierdzić należało, że mieszczą się one w granicach obowiązującego porządku prawnego i nie naruszają interesów pozwanych, jego rodziców, pomimo sprzeciwu podyktowanego względami emocjonalnymi rozumianymi przez nich w sposób indywidualny.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji.